

8 NEKROLOG. JOHAN ROBERT TENGSTRÖM.

Litteraturblad n:o 14, december 1847

Johan Robert Tengström, son till Professor J. J. Tengström och hans maka i första giftet, Sophia af Tengström, föddes i Åbo den 24 Maj 1823. Af hans Faders strängt ordnade grundsatser, i förening med det mest fördomsfria och för allt menskligt varma sinnelag, kan hvar och en, som egt glädjen känna denne, äfven sluta, att sonens uppfostran var lika planmessig, som fri från pedantiskt tvång och de icke sällan vanliga, materiela beräkningarne. Också hördes ofta den aflidnes jemnåriga kamrater yttra förundran öfver den frihet, denne egde vid bestämmandet af sitt lefnadssätt, sina studier och sin lefnadsbana. Utan att träda grannlagenheten för nära, må ett par drag anföras, för att visa, af hvilken art den faderliga ledningen var, och tillika för att hänvisa på en ofta förbisedd del af barnauppfostran. Tengström förlorade sin Moder redan vid 9 års ålder. För att skingra sonens barnsliga saknad och i dikten gifva hans unga sinne en vårdarinna, satte Fadren i hans hand några af Walter Scott's romaner. Ännu under skoltiden, vid Lyceum i Helsingfors, som han lemnade vid 15 års ålder, fördes Tengström likaså af sin Fader att läsa Schillers tragedier. Tengströms skolkamrater från denna tid erinra sig honom såsom mera försagd och tillbakadragen, än gossar vid hans ålder manade af skolumgänget pläga vara. Man kan vid en blick på hans mognare år knappt betvifla, att sådane lärare, som Walter Scott och Schiller, hos honom befästade denna varma kärlek för allt ädelt, utan hvilken individens lif är för menskligheten förloradt. Det är en lärdom, väl värd att läggas på minnet af föräldrar och uppfostrare i en tid, då mångläsning och lexornas mängd hotar att hos ungdomen qväfva hvarje själens högre lyftning.

Vid 16 års ålder, på sin födelsedag, blef Tengström Student i Helsingfors, aflade Filosofiekandidat-examen i Maj 1844, promoverades till Magister samma år, tog Vårtermin 1846 Licentiat-examen i samma Fakultet och, efter aflagda prof, utnämndes samma år till Docent i Filosofin samt promoverades såsom frånvarande till Filosofie Doktor innevarande år.

Det är en kort bana, i vanlig ordning, utan stora utmärkelser; ty ehuru Tengström med vitsord öfver medelmåttan genomgick de Akademiska kunskapsproffen, lyste han aldrig bland de betygsamlande. Men det är också icke med examensvitsord och, såsom han, gör sig förtjent af ädla sinnens förhoppningar och tillgifvenhet. Må det följande visa, hvarigenom Tengström vann detta odelade deltagande af alla, som kände honom.

Tengström uppträdde med tvenne Akademiskt-vetenskapliga skrifter, mera, vi äro öfvertygade derom, till följd af sed och för att snart fylla de lärda proffvens antal, än af egen håg för ett jemförelsevis så ofruktbart uppträdande. Ty ännu några veckor före sin död bemötte han förslaget, att före hemkomsten i Tyskland utgifva något arbete, med yttrad motvilja för ett sådant specimen. Hans flärdlöshet fordrade full öfvertygelse om något gagn för vetenskapen af, hvad han skulle offentliggöra. Och icke utan skäl ansåg han sig endast genom en längre tids arbete kunna förvärfva en sådan visshet. Likväl ega T:s nämnda skrifter, jemförda med andra af denna art, en icke ringa förtjenst. Sällan har författaren till en dissertation ens sjelf någon tanke derpå, att hans opus kunde tjena till annat, än att vara ett profstycke, att företräda en examen. Tengström framstår dock äfven här såsom redligt

och allvarligt forskande. I sin första dissertation: »*Doctrina Philosophiæ Hegelianæ de essentia artis pulchræ,*» vänder han sig till Hegel's filosofiska system med fordran på en utredning af »Konstens Väsende.» Med sakkännedom och en sjelfständighet, som icke låter sig af berömda auktoriteters motsatta påståenden förvillas, visar han, att ett bestämdt svar på frågan i sjelfva verket hos Hegel saknas. I den sednare: »*De metaphysica Pulchri indole,*» söker han sjelf att gifva denna utredning, sådan den enligt hans tanke borde hafva utfallit i konsekvens med Hegel's system för öfrigt. För vår del tro vi en annan framställning ur Hegel'sk synpunkt ega företräde; medgifvande likväl svårigheten af ett säkert afgörande. Ingen kan gerna af så unga krafter, som Tengströms då voro, vänta en afgörande lösning af en bland filosofins hufvudfrågor. Den kunskap, den skarpsinnighet, hvarom hans arbete vittnar, är för sig utmärkande. Mest förtjenstfullt är dock det allvar, detsamma förräder, allvaret att vinna ett bestämdt resultat för vetenskapen och för egen öfvertygelse. Frukten häraf är också för vetenskapen den, att man ingenstädes finner en mera på saken gående, mera klar och koncis uppfattning af det, hvarpå egentligen frågans afgörande beror. Synbarligen har dock seden, att skriva dylika afhandlingar på latinska språket, menligt inverkat på framställningen.

Det är samma sed, som vållar, att så få personer taga notis om den akademiska litteraturen; hvarföre äfven ganska få landsmän torde hafva lärt känna Tengströms förmåga ur nämnda skrifter. Den akademiska toleransen är i detta hänseende numera så stor, att ingen vill betunga ens sin bästa vän med genomtråkandet af ett sådant Akademiskt opus.

Desto allmännare intresse väckte Tengström genom sina afhandlingar på Svenska språket. I den Student-afdelning, han tillhörde, den Österbottniska, hade han redan tidigare uppträdt med skriftliga afhandlingar. En bland dessa, ett slags jemförelse mellan Runeberg och Almqvist, finnes äfven aftryckt i Helsingfors Morgonblad för 1843. Tengströms observationer gälla de båda skaldernas verldsåsig, och man måste i flera hänseenden bifalla till hans lika oväntade som fyndiga kombinationer. Bland andra T:s tidningsuppsatser erinra vi oss: »Nationalitetens och Nationalandans historiska betydelse,» och »Bilder från Sachsiska Schweiz,» af hvilka den förra, ehuru kort, kommenterar Madame Staël's: »La gloire de chaque pays consiste dans le caractère & l'esprit national,» och den sednare lemnar det enda prof på Tengströms berättande stil. Båda finnas i H:fors Tidningar för 1846. Tidigare, än både dessa små uppsatser och de nämnda akademiska skrifterna, voro: »Finska folket, såsom det skildras i Kalevala» och »Teckningar från det Fosterländska Vitterhetens område», den förra aftryckt i Joukkahainen H. I, den sednare i Fosterländskt Album I (sid 111–189.). Båda äro utförliga, genomarbetade afhandlingar. I den förra, författad 1844, visar sig T. ännu till en del bunden af det inlärdas systemet, ehuru han till en annan del med framgång afvisade Saimas kritik öfver densamma¹. Men i den sednare visar Författaren sig fullkomligt frigjord och sjelfständig. Den utgör utan tvifvel glanspunkten af den aflidnes skriftställer. Den skall, enligt vårt omdöme, i all tid bibehålla stort värde, genom den utredning, den lemnar af den Episka folksångens allmänna karakter, och knappt någonsin öfverträffas uti framställningen af den Finska folksångens företräden. Afhandlingens anordning, stil och språk, allt eger en sällsynt grad af fulländning. Vid

¹ T:s replik läses i Morgonbladet 1846.

denna tid fattade T. äfven planen att utarbete karakteristiker öfver Finska skalder och till dem foga ett urval af dessas skaldestycken. Företaget stannade nu vid en samling öfversättningar från äldre och nyare runor, utgifven i »Finsk Anthologi,» hvars företal äfven är ett litet, väl hållet stycke.

Genom dessa skrifter, som redan gifvit prof på säker insigt, utmärkt framställning och öfverallt på ett lika fosterländskt varmt som för bildningens almäna intressen öppet sinne, hade Tengström redan vid 23 års ålder på sig fäst sin landsmäns förhoppningsfulla blickar. 10 Genom sitt personliga uppträdande bland den akademiska ungdomen hade han i än högre grad vunnit allmän tillgifvenhet. Ett drag af åtlöjets kritik, som i hans första andliga myndighets år utmärkte hans personliga umgänge, uppvägdes af hans entusiastiska bifall till hvarje ädelt sträfvande och åt hvarje framstående förtjenst. Han öfverlefde ännu icke de år, då hos den framåtsträfvande människan hvarje dag verkligen utmärkes af ett framsteg; och hos honom visade detta sig i en tilltagande ifver för sak, ett allt skonsamare bedömande af person, understödt af hans ovanliga flärdlöshet och frånvaron af hvarje eget anspråk. Dessa sistnämnda egenskaper framträdde med åren, kanske 20 också med närmare bekantskap, på ett så utmärkande sätt, att äfven den världserfarne måste tillstå, att han funnit få människor, som i lika grad frammanat hans innerligaste tillgifvenhet.

I den lyckliga belägenhet, att icke behöfva noga beräkna omkostnaden, hade Tengströms Fader redan tidigt lemnat honom tillfälle att på resor vinna världserfarenhet. Genom en vis hejd gjorde sonen sig förtjent af sin faders förtroende och frikostighet. Under studentåren icke bunden i val af umgänge och lefnadssätt, var han till den barnsligaste fröjd glad med de glada – men alltid mera såsom åskådare än såsom deltagare. I allmänhet är icke detta sätt i ungdomsumgänget 30 det helst sedda; men der tillit finnes, ser man ofta en stum åskådare vara outhärlig i det mest öfverdådiga gelag. Tengström var långt ifrån stum; men då han i ungdomsupptåg deltog endast med sitt hjertliga löje, vände han sig helst till de samqväm, der hans aldrig hvilande intresse vann näring genom lifligt utbyte af öfvertygelser och åsigter. För denna håg fann han äfven tillfredsställelse uti ett af de skönaste förhållanden, människolifvet eger, i en innerlig vänskapsförbindelse med Herrman Kellgren, ett namn äfven känt af dem, som älska att hoppas godt för den fosterländska bildningens framtid. En frukt af detta vänskapsförbund var Fosterländskt Album.

Efter att nästan hvarje år sedan 1839 hafva besökt olika trakter af Finland, i sällskap med Castrén äfven Finska Runans sista hemland, begaf sig Tengström, jemte Kellgren, år 1843 första gången till Tyskland och dröjde en längre tid i Berlin. År 1846 vidtog hans andra utländska resa. Han sammanträffade med Kellgren i Berlin, derifrån 40 båda åtföljdes genom Belgien till Paris.

Tengström, hvars studier genom kärleken för fosterländsk bildning och Finska sången, kanske redan genom tidiga ungdomsintryck, vändt sig hufvudsakligen till Estetiken, stärktes i denna rigtning genom de konstskådningar, hvilka erbjödo sig i Berlin och Dresden. Men 50 tillämpningen af dessa studier på fosterländska förhållanden måste leda hans forskning till de allmänna lagarne för nationers utveckling. Föremålet för hans studier under den sednaste resan blef således statsvetenskapen i dess vidsträcktaste omfång. Med öppen blick och varmt deltagande för, hvad som omgaf honom, sysselsattes hans tanke med samtidens allmänna sociala intressen, i hvilkas art och historiska

grund han sökte att intränga. Filosofin har denna ställning till vetandet, att den ger säkrare gång för inträngandet i öfriga vetenskaper, men åter, för att blifva en själfständig öfvertygelse, en förnuftig verldsåsig, förutsätter de specialkunskaper, den skall sammanbinda och beherrska.

Under dessa sträfvanden träffades Tengström af en febersjukdom, en följd af det fuktiga och kulna Pariser klimatet, öfver hvilket han ofta klagade, men mot hvilket han, såsom den till södern förflyttade nordbon vanligen, icke nog sökte att skydda sig. Redan konvalescent återföll han i ett recidiv, som snart visade sig vara en elakartad nerffeber. Han afled stilla den 13 November 1847. Hans närmaste vän, som några veckor förut begifvit sig till London, hann ännu återkomma, för att vaka vid hans sjuksäng och, jemte tvenne andra landsmän samt några Svenskar och Norrmän, beledsaga honom till hans sista hvilorum, kyrkogården Mont Parnasse. Sorgligt erinrar detta namn om den aflidnes så tidigt afbrutna bana. 10

Tengström var af medelmåttig längd, spenslig och klenlytt byggd. Hans ansigtsbildning liknade starkt morfadrens, aflidne Erkebiskop Tengströms, och var icke vacker. Men dess uttryck var så barnsligt gladt, och hans vackra, själfulla öga blickade så öppet, så fast så varmt, att man snart lärde älska äfven hans yttre. Och i hans inre lefde en ande, som tidigt sög sin näring ur, hvad menskligheten eger ädelt och upplyftande, och med glädje kände sin pligt att gälda det mottagna lånet. Den Fosterländska bildningen hade redan erfarit bevis af den tjugufyruåriges tacksama kärlek. De berättigade till många förhoppningar. Tengström skulle kanske icke verkat med snillets öfverlägsenhet; men att han skulle i ädel uppoffrande verksamhet fyllt en längre tillmätt lefnadsbana, att han härtill egde mer än vanlig intellektuell förmåga och en högst ovanlig, ädel och kraftfull vilja – denna öfvertygelse dela säkert alla de, som kände honom. Att fäderneslandet i honom förlorat mycket, är icke blott vänskapens försäkran; ehuru Försynsens vilja varit, att denna försäkran ensam skulle återstå. 20 30

J. V. S.

9 TILL LÄSAREN.

Litteraturblad n:o 1, januari 1848

Ett blad af blott undervisande innehåll är ännu i vårt fädernesland på förhand bestämdt till snar undergång. Erfarenheten äfven i folkrikare och mera bildade länder har visat, att i närvarande tid de stora samhällsintressena äro så öfvervägande, att de af ingen periodisk skrift, som egnas åt den större allmänheten, kunna förbises. För sin del har också Litteraturbladets Redaktion varit öfvertygad om denna sanning, och det är hellre öfver vår förhoppning, att se bladet ännu detta år bära omkostnaden för tryck och papper, än under densamma. 40

Att åter förena dessa båda syftemål, att afse på en gång en redogörelse för den vetenskapliga bildningens standpunkt och på inhemska allmänna förhållanden tillämpa resultaterna af samtidens sociala bildning – detta har icke varit för vårt blad möjligt, då dess plan måste bestämmas af nedanförda förhållanden, icke blott af Red:s önsknings. 50

Under det vi således börja denna årgång med öfvertygelsen, att den är den sista, är det ett åliggande, från hvilket vi hvarken vilja eller böra